

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING

Landskapslagstiftning om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning

1996-97

nr 14

FÖRSLAG

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar en landskapslag om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning. Enligt förslaget inleds en yrkeshögskoleutbildning i landskapet från och med år 1997 och inordnas i ett försöks- och utvecklingsprojekt under åren 1997-2001. Lagen utformas såsom en ramlag där endast de nödvändigaste bestämmelserna för försöket intas. En mer detaljerad reglering av utbildningen föreslås intagen i en försöks- och utvecklingsplan som antas av landskapsstyrelsen i anknytning till att lagen träder i kraft.

Syftet med försöksverksamheten är att successivt utgående från nuvarande utbildning på högre nivå höja utbildningens nivå och erbjuda större bredd i utbildningen inom sektorerna sjöfart, teknik, vård, hotell- och restaurangservice samt ekonomi och att bidra till en utveckling av det åländska arbetslivet genom utbildning, utvecklingsarbete och tillämpad forskning. Avsikten är också att efterhand utveckla intressanta och nya kombinationer mellan sektorerna samt att ta till vara de erfarenheter som försöksverksamheten ger. Försöksverksamheten förslås omfatta 100 nybörjarplatser, vilket betyder att totalvolymen under försöksperioden successivt växer till 400 studerande. Utbildningen kommer att ordnas i form av utbildningsprogram omfattande minst 120 eller högst 180 studieveckor, vilket motsvarar 3-4,5 läsårs heltidsstudier.

Verksamheten byggs upp i form av ett samarbetsnätverk mellan landskapets skolor med utbildning på högre nivå. Den operativa ledningen av yrkeshögskoleverksamheten sköts av en projektchef som anställs för den aktuella försöksperioden. Projektchefen biträds av en styrgrupp bestående av rektorerna vid ovannämnda skolor samt andra sakkunniga som landskapsstyrelsen utser. Förvaltningen och övervakningen av verksamheten handhas enligt förslaget av en ledningsgrupp där flertalet av medlemmarna förträder arbetslivet. Avsikten är att försöksverksamheten huvudsakligen skall skötas av befintlig personal vid de skolor som deltar i verksamheten. Den ordinarie personal som nu verkar inom de utbildningsprogram som skall utvecklas till yrkeshögskoleprogram kommer att erbjudas en vidareutbildning för att nå upp till de kompetenskrav som erfordras för yrkeshögskoleverksamheten.

Landskapsstyrelsen anser att yrkeshögskolestuderandes studiestöd skall kunna ordnas på samma grunder som för studerande vid högskolor, vilket kräver en ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd (94/95).

Lagarna föreslås träda i kraft från och med början av det första läsåret den 1 augusti 1997 och omfatta den utbildning som inleds senast vid utgången av år 2001. Landskapstyrelsen har för avsikt att, utgående från de erfarenheter försöket ger, innan utgången av försöksperioden inleda beredningen av de lagstiftningsåtgärder som anses nödvändiga för att genomdriva den reform av yrkesutbildningen som härmed inleds.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ALLMÄN MOTIVERING	1
1. Bakgrund	1
1.1. Allmänt	1
1.2. Jämförelser med riket och Sverige	2
2. Landskapsstyrelsens förslag	3
2.1. Allmänt	3
2.2. Utbildning	3
2.3. Organisation	5
3. Lagstiftningsbehörigheten	6
4. Förslagets ekonomiska och organisatoriska verkningar	6
5. Beredningsarbete	8
DETALJMOTIVERING	8
1. Landskapslag om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning	8
2. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd	17
LAGTEXT	19
1. Landskapslag om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning	19
2. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd	28
BILAGA, Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd	

ALLMÄN MOTIVERING

1. Bakgrund

1.1. Allmänt

Landskapsstyrelsen tillsatte i december 1994 en arbetsgrupp med uppdrag att utreda de juridiska och praktiska förutsättningarna för en yrkeshögskoleverksamhet på Åland samt de samarbetspartners och samarbetsformer som var möjliga för denna verksamhet. Arbetsgruppen överlämnade en promemoria "PM angående yrkeshögskolan på Åland" till landskapsstyrelsen i februari 1995. I promemorian ges en kort bakgrundsbeskrivning av den pågående utvecklingen av yrkeshögskolan i riket. Enligt arbetsgruppen bör en åländsk yrkeshögskola övervägas för att den åländska utbildningen inte skall utgöra ett sämre alternativ för de åländska ungdomarna. Arbetsgruppen förkastar dock möjligheterna för de åländska skolorna på högre nivå att ingå i den i riket belägna yrkeshögskolan Sydväst, eftersom detta alternativ skulle leda till att den egentliga ledningen samt antagningen av studerande skulle ske i riket. Arbetsgruppen föreslår mot bakgrund av att utbildningen tillhör landskapets lagstiftningsbehörighet att en åländsk yrkeshögskola grundas och att denna utvecklas med utgångspunkt i befintliga utbildningar och med samarbetsavtal med framför allt närregionernas högskolor och yrkeshögskolor för att garantera den bredd som är nödvändig för verksamheten, för att kompensera den planerade enhetens litenhet och för att stimulera en kvalitativ utveckling av undervisningen vad beträffar såväl de innehållsliga som de pedagogiska aspekterna. Den åländska yrkeshögskolan bör enligt arbetsgruppen inleda sin verksamhet den 1 augusti 1997.

Landskapsstyrelsen beslöt den 3.3.1995 omfatta principerna i "PM angående yrkeshögskolan på Åland". I enlighet med principbeslutet tillsatte landskapsstyrelsen en arbetsgrupp våren 1995 för lagstiftning om utbildning efter grundskolan. Arbetsgruppen omformades i april 1996 efter att gruppen färdigställt ett lagförslag om utbildning efter grundskolan. Arbetsgruppen fortsatta uppdrag var att utgående från principerna i ovan nämnda promemoria fortsätta med utarbetandet av ett förslag till ramlag för en åländsk yrkeshögskola. I november 1995 gav landskapsstyrelsen överinspektör Gösta Helander i uppdrag att under första halvåret 1996 fungera som specialplanerare för yrkeshögskoleverksamheten på Åland. Helander slutförde sitt uppdrag genom att överlämna ett betänkande "Ålands yrkeshögskola, underlag för beslut, ÅUS 1996:8" till landskapsstyrelsen i juli 1996. Dessutom förordnades en planerare vid Ålands högskola från våren 1996 för att som deluppgift även planera yrkeshögskolekurser i samråd med berörda skolor.

Redan innan principbeslutet om yrkeshögskoleverksamheten togs har yrkeshögskoleutbildningen förberetts i de av landskapets skolor som bedrivit yrkesutbildning på högre nivå. I och med principbeslutet har arbetet tydligare inordnats i förplaneringen av en

inledning av yrkeshögskoleutbildningen hösten 1997. Samtidigt blev det motiverat att inleda förplanering även inom de sektorer som ännu inte kommit i gång¹.

1.2. Jämförelser med riket och Sverige

Försök med yrkeshögskoleutbildning har bedrivits i riket under hela 1990-talet som ett led i en omfattande reform av hela den grundskolebaserade utbildningen dels med stöd av lagen och förordningen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (FFS 391/91, 392/91) dels med stöd av lagen och förordningen om yrkeshögskolestudier (FFS 255/95, 256/95). Försöksverksamheten i riket bygger i hög grad på erfarenheter och förebilder från Tyskland och England. I och med inträdet i EU har det också blivit allt viktigare att utveckla utbildningsstrukturer som leder till internationellt jämförbara examina.

I Sverige är utbildningsstrukturen och traditionerna lite annorlunda än i Finland och därför har det inte funnits behov av motsvarande långvariga försök med yrkeshögskola där. Detta kan bero på att en stor del av motsvarande utbildning som i Finland bedrivs på institutsnivå, i Sverige sedan länge finns på högskolenivå. Men även i Sverige, kanske delvis beroende på inträdet i EU men även av de nya behov som skapas bl.a. av ett alltmer kunskapsintensivt arbetsliv, har begreppet "yrkeshögskola" förekommit de senaste åren i samband med att frågor om högre yrkesutbildning utretts. En grundläggande utredning i ämnet "Yrkeshögskolan kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning, SOU 1995:38" slutfördes våren 1995. Utredningen resulterade i ett lagförslag till en försöksverksamhet med viss kvalificerad yrkesutbildning med stark arbetsplatsintegrering. Avsikten är att den nya kvalificerade yrkesutbildningen på eftergymnasial nivå skall utvecklas under en treårig försöksperiod. Försöket som inleddes hösten 1996 regleras av lagen och förordningen om en försöksverksamhet med viss kvalificerad yrkesutbildning (SFS 1996:336, 1996:372).

En väsentlig skillnad mellan den finländska yrkeshögskoleutbildningen och den svenska yrkeshögskoleutbildningen är att den finländska är en "institutionaliserad" utbildning som omfattar minst 120 och oftast 160 studieveckor² motsvarande 3 respektive 4 års studier som leder till yrkeshögskoleexamen vid etablerade yrkeshögskolor, medan den svenska bedrivs med lösare organisation och vidare ramar för utbildningstid och examina. I Sverige kan en kvalificerad yrkesutbildning avslutas med kvalificerad yrkesutbildningsexamen om utbildningen omfattar sammanlagt 80 poäng³, d.v.s. i genomsnitt två

¹ Jfr ÅUS 1996:8 sid 7f.

² Med en studievecka avses studier som normalt omfattar en studieinsats på 40 arbetstimmar för uppnående av de fastställda målen.

³ En veckas heltidsstudier motsvarar en poäng. Studievecka och studiepoäng är likvärdiga storheter.

års studier.

En annan väsentlig skillnad är att det svenska utvecklingsförsöket utgår från att en tredjedel av utbildningstiden skall utgöras av lärande i arbete på en arbetsplats. Enligt den svenska modellen är det helt avgörande för utbildningens genomförbarhet att arbetslivet deltar aktivt i utbildningen och också att den arbetsplatsförlagda utbildningen finansieras av arbetslivet. De studerande är under den arbetsplatsförlagda utbildningen berättigade till studiemedel. Också i riket ingår det omfattande praktik i utbildningen, men där finns inte ett uttalat krav om att den skall vara minst en tredjedel av utbildningstiden och inte heller så starka krav på arbetslivets finansiella insats.

Utvecklingen i Sverige och riket ger Åland unika möjligheter att bygga upp en egen yrkeshögskoleverksamhet utgående från de erfarenheter som vunnits i riket och att samtidigt ligga i fas med och dra nytta av försöksverksamheten i Sverige.

2. Landskapsstyrelsens förslag

2.1. Allmänt

Landskapsstyrelsen förslår att en yrkeshögskoleverksamhet inleds i landskapet. Yrkeshögskoleutbildningen inordnas i ett försöks- och utvecklingsprojekt som inleds år 1997 och omfattar den utbildning som de studerande inleder senast vid utgången av år 2001. Syftet är att under försöksperioden successivt höja utbildningens nivå och erbjuda större bredd och garanterad kvalitet i utbildningen inom sektorerna sjöfart, teknik, vård, hotell- och restaurangservice samt ekonomi. Avsikten är också att efterhand utveckla intressanta och nya kombinationer mellan sektorerna.

2.2. Utbildning

För projektet utarbetas en försöks- och utvecklingsplan som landskapsstyrelsen fastställer och reviderar efter hand. Försöks- och utvecklingsplanen skall ange målen och ramarna för utbildningen och tillsammans med landskapets budget fungera som huvudsakligt styrdokument för verksamheten under försöksperioden. I försöks- och utvecklingsplanen anges de sektorer inom vilka utbildningsprogram ordnas. Utbildningsprogrammets omfattning förslås vara 120-180 studieveckor. Utgångspunkten är att försöksverksamheten från och med hösten 1997 skall inledas med sex utbildningsprogram omfattande 140/-160/180 studieveckor med inriktningsalternativ enligt följande: ett inom sjöfart, två inom teknik, två inom hotell och restaurangservice/ekonomi samt ett inom vård. Avsikten är att även andra kombinationer mellan utbildningsprogrammen utvecklas samt utbudet av utbildningsprogram i övrigt kan omprövas under försöksperioden utgående från behovet på arbetsmarknaden, intresset från åländska studerande och tillgängliga budgetmedel.

Förslaget utgår från att de yrkeshögskoleprogram som inleds och genomförs på Åland kvalitetsmässigt skall ligga på en allmänt accepterad internationell nivå och således även ge minst samma behörighet som motsvarande utbildning i riket och i Sverige. För att kunna garantera den kvalitativa nivån, särskilt med hänsyn till att yrkeshögskoleverksamheten på Åland blir jämförelsevis mycket liten, samt för att ge yrkeshögskoleverksamheten på Åland nationell och internationell trovärdighet krävs att ett kvalitetssystem utarbetas för utbildningen. Utvecklandet av ett kvalitetssystem är en omfattande och tidskrävande process, varför ett inledande arbete med systemet redan inletts.

Avsikten med yrkeshögskoleutbildningen i landskapet är att bidra till utvecklingen av det åländska arbetslivet och regionens näringsliv genom utbildning, utvecklingsarbete och tillämpad forskning; fungera som en motor för utvecklingen genom att skapa en kompetensutvecklingsform och attraktiv och kvalificerad inlärningsmiljö på Åland med nätverk för kommunikation, högklassig undervisning och kunskapsutveckling; etablera och stimulera samarbete både lokalt, regionalt och internationellt för ett livskraftigt lärande landskap.

Den huvudsakliga målgruppen för yrkeshögskolan är landskapets invånare och arbetslivet på Åland. Men på grund av landskapets litenhet är det nödvändigt, för att kunna uppehålla och erbjuda tillräckligt hög kvalitet i utbildningen, att utveckla fungerande samarbetsnätverk med andra högskolor och andra regioners näringsliv, där Åland ingår som en del i ett internationellt system. Bl.a. bör det formaliserade samarbetet med yrkeshögskolan Sydväst (bl.a genom en plats i styrelsen) kompletteras med en formalisering av samarbetet med någon eller några av de utbildningsanordnare i Sverige som ingår i det svenska försöket med kvalificerad yrkesutbildning som påbörjades hösten 1996. För att kunna svara mot kvalitetskraven för utbildningen krävs även att biblioteks- och informationstjänsterna utvecklas med hjälp av högklassig informationsteknik.

Landskapsstyrelsen föreslår att yrkeshögskolan byggs upp successivt under försöksperioden genom att inledningsvis dimensionera antagningen av studerande utgående från de grunder som hittills gällt för den utbildning på högre nivå som nu ombildas och utvecklas till yrkeshögskoleprogram. Under uppbyggnadsskedet kan antagningen utvidgas och framför allt bör nya undervisnings- och arbetsformer utvecklas, som ökar inslaget av distansstudier och utbyte av kurser med andra högskolor, vilket gör att det faktiska antalet studerande kan komma att överskrida det antal som är närvarande vid ett givet ögonblick. Dimensioneringen motsvarar något under 100 nya studerande per år i början. Det betyder en totalvolym som under försöksperioden växer till cirka 400 studerande. På sikt kan genomströmningen bli betydligt större. En faktor som även inverkar på totalvolymen studerande inom yrkeshögskolan, är de studerande som redan inlett eller nyss avslutat sina studier inom ett utbildningsprogram som ombildas eller utvecklas till ett yrkeshögskoleprogram och som kommer att erbjudas möjligheter till kompletteringsstudier upp till yrkeshögskoleexamen.

2.3. Organisation

Landskapsstyrelsen avser inte att skapa en ny fast utbildningsorganisation för yrkeshögskoleutbildningen, utan verksamheten anordnas som ett nätverk mellan befintliga skolor i landskapet där yrkeshögskoleutbildning kan erbjudas, d.v.s. mellan Ålands sjöfartsläroverk, Ålands tekniska läroverk, Ålands handelsläroverk, Ålands hotell- och restaurangskola och Ålands vårdinstitut. Ålands yrkeshögskola blir då ingen fastlåst organisation, utan ett flexibelt samarbets- och nätverkssystem som kan erbjuda kvalificerad högre yrkesutbildning inom vissa sektorer där studier ordnas i form av utbildningsprogram och leder till yrkeshögskoleexamen.

Försöksverksamheten med yrkeshögskolan leds av en projektchef som anställs för den aktuella utvecklingsperioden biträdd av en styrgrupp. Projektchefen föreslås fungera som ordförande i styrgruppen samt i övrigt som en slags verkställande direktör för verksamheten. Styrgruppen består av projektchefen och berörda skolors rektorer samt av andra sakkunniga som landskapsstyrelsen under försöksperioden finner ändamålsenligt att ta med i gruppen. Som övergripande organ utser landskapsstyrelsen en ledningsgrupp bestående av ordförande för direktionerna för de skolor som bedriver utbildning på högre nivå samt företrädare för den vetenskapliga forskningen, arbetslivet, lärarna och de studerande. Ledningsgruppen skall handha frågor av mer principiell natur, men även uppgörandet av budgetförslag, samarbete med högskolor och andra yrkeshögskolor samt internationellt samarbete⁴ skall tillhöra ledningsgruppens uppgifter. Landskapsstyrelsen finner det angeläget att redan från början av projektet prioritera utvecklandet av både organisations-, besluts-, och finansieringssystemen för yrkeshögskoleverksamheten mot en långt driven självständighet, som gör det möjligt att fungera med stor frihet inom på förhand givna förutsättningar och ramar för verksamheten.

För att erhålla en smidig start på försöksverksamheten måste vissa nödvändiga åtgärder vidtas innan verksamheten formellt inleds. Landskapsstyrelsen har därför under hösten 1996 utsett en rektors-/expertgrupp och projektledare för att leda och koordinera de förberedande åtgärderna fram tills dess att en styrgrupp utses. Rektors-/expertgruppen har redan inlett arbetet med en trepunktsmodell⁵ för en övergripande strategi för hur yrkeshögskolan skall utvecklas. Gruppen har även påbörjat utarbetandet av ett förslag till försöks- och utvecklingsplan som landskapsstyrelsen har för avsikt att fastställa i början av år 1997. Avsikten är att expert-/rektorsgruppen sedermera ombildas till den enligt lagförslaget erforderliga styrgruppen.

⁴ Jfr ÅUS 1996:8 sid 3.

⁵ 1. Börja med kvalitetspolicy, 2. Bygg upp ett kvalitetssystem från början, 3. Ställ upp kompetensmål och stimulera personalens kompetensutveckling. Se ÅUS 1996:8 sid 13ff.

Den föreslagna försöksverksamheten med yrkeshögskola på Åland förutsätter även kompetent personal. Avsikten är att försöksverksamheten huvudsakligen skall skötas med befintlig personal vid de skolor som deltar i försöksverksamheten. De ordinarie lärare som nu verkar inom de utbildningsprogram som skall utvecklas till yrkeshögskoleprogram kommer att erbjudas möjligheter till vidareutbildning. En plan för lärarnas kompetensutveckling kommer att göras upp och koordineras av styrgruppen i samråd med Ålands högskola. Lärare som uppfyller kompetenskraven för sin nuvarande tjänst med huvudsaklig undervisning inom de program som omarbetas till yrkeshögskoleprogram skall, även om de inte uppfyller de nya kompetenskraven⁶, kunna fortsätta med undervisning inom yrkeshögskoleprogrammen såvida tjänstemannen inom ramen för kompetensutvecklingsplanen eller på annat sätt avser att uppnå erforderlig kompetens under försöksperioden.

3. Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 1 och 14 punkten självstyrelselagen för Åland (71/91) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande inrättningar samt undervisning. I fråga om undervisning är landskapets behörighet i viss mån inskränkt genom lagens 27 § 30 punkten⁷.

4. Förslagets ekonomiska och organisatoriska verkningar

Yrkeshögskoleverksamheten finansieras i huvudsak med motsvarande anslag som hittills budgeterats för den utbildning på högre nivå som nu utvecklas till yrkeshögskoleutbildning. Nya anslag behövs däremot för centrala utvecklings- och projektuppgifter såsom avlöning av projektchef; projektanställning (hel- eller deltid) av sakkunniga för olika uppgifter, bl.a. kvalitetsutveckling, läroplans- och annat utvecklingarbete, internationella frågor, praktik- och samarbetsfrågor, studiehandledning, biblioteks- och informationsservice, studiehandledning, skötsel av yrkeshögskolans ekonomi och administration; kostnader för lärarnas kompetensutveckling; resor; representation, information etc.

I budgetförslaget för år 1997 har ett nytt anslag (moment 26.70.21.) om 900.000 mark upptagits för yrkeshögskoleutbildningen. Anslaget avser centrala utgifter d.v.s. gemensamma utgifter för verksamheten, medan övriga kostnader ingår i skolornas budgetförslag, där de inte specifikt lyfts ut som merkostnader i jämförelse med år 1996. Avsikten är att från

⁶ Om förslag till kompetenskrav se ÅUS 1996:8 sid 23f.

⁷ Jfr motiven i RP 73/90 sid 77: "Utan särskilt omnämnande har det ansetts klart att innehållet i utbildningen i Finland av personalen inom hälso- och sjukvården är en riksangelägenhet."

och med år 1998 göra yrkeshögskoleutbildningskostnaderna mer tydliga i budgeteringen.

Under resten av försöksperioden torde verksamheten kräva ca. 3 miljoner mark årligen (1,5 miljoner mark för centrala kostnader samt 1,5 miljoner mark för övriga kostnader fördelade på respektive skola), dock beroende på hur projektet efterhand utvecklas. Därtill kommer kostnaderna för den av landskapsstyrelsen godkända praktiken (jfr 22 §) som beräknas uppgå till de belopp som anges i tabellen nedan. En stor del av praktikkostnaderna skulle oberoende av försöksverksamheten uppkomma inom ramen för gällande utbildning på högre nivå. Enligt bl.a. STCW-konventionen skärps praktikkraven inom sjöfartsutbildningen (inkl. tekniska). Även de övriga programmens praktikkrav gäller oberoende av försöksverksamheten med yrkeshögskoleutbildning. Praktik kostnader och övriga kostnader som hör samman med yrkeshögskoleförsöket kan åskådliggöras med följande tabell:

År	Med yrkeshögskola		Utan yrkeshögskola*
	Praktikkostnad	Övriga kostnader	Praktikkostnad
1998	1,2 Mmk	3 Mmk	1,0 Mmk
1999	1,8 Mmk	3 Mmk	1,5 Mmk
2000	2,1 Mmk	3 Mmk	1,7 Mmk
2001	3,2 Mmk	3 Mmk	2,7 Mmk

*) Beräkningarna bygger på att antalet antagna studerande är detsamma per år

Studiestöden för yrkeshögskolestuderande inverkar även på kostnadsbilden i och med att landskapet är huvudman för yrkeshögskolan och därmed svarar för utbildningsverksamhetens kostnader, men samtidigt även finansierar studiestöden för de studerande. Avsikten är att de yrkeshögskolestuderandes studiestöd skall kunna ordnas på samma grunder som studerande på högskolor. Då yrkeshögskoleverksamheten inleds kommer den att omfatta en del studerande som hittills har haft rätt till studiesociala förmåner och därmed lägre studiestöd än högskolestuderande som inte har studiesociala förmåner, men i stället något högre studiestöd. Förslaget medför att landskapets kostnader för studiesociala förmåner (skolmåltid, skolskjuts och boende) kommer att minska, medan kostnaderna för studiestöd ökar. Enligt utförda beräkningar torde kostnadsökningarna och -minskningarna totalt sett ta ut varandra eller blir något billigare per studerande för landskapet under förutsättning att en oförändrad studerandevolym bibehålls. Om antalet studerande under försöksperioden ökar med uppskattningsvis 130 personer kommer det att medföra en successiv ökning i kostnaderna för studiestödet med upp till 2 miljoner mark årligen.

I fråga om undervisningslokaliteter torde en studerandevolym på ca 400 studerande (idag ca 270) kräva utrymmen för ytterligare högst ett 30-tal studerande per år. Denna ökning i antalet studerande kan kräva viss ombyggnad av de skollokaler där utbildning i

dag bedrivs på högre nivå och som under försöksperioden även kommer att inrymma yrkeshögskoleutbildning. Anledningen till att behovet av undervisningslokaler inte beräknas öka mer är dels att studieformerna ändras bl.a. genom gemensamma föreläsningar och självstudier dels att praktiken utgör en större andel av utbildningen än vad som är fallet i dagens utbildning på högre nivå.

5. Beredningsarbete

Landskapsstyrelsen tillsatte i december 1994 en arbetsgrupp med uppdrag att utreda de juridiska och praktiska förutsättningarna för en yrkeshögskoleverksamhet på Åland samt de samarbetspartners och samarbetsformer som var möjliga för denna verksamhet. Arbetsgruppen överlämnade en promemoria till landskapsstyrelsen i februari 1995. Landskapsstyrelsen beslöt den 3.3.1995 omfatta principerna i "PM angående yrkeshögskolan på Åland".

I enlighet med principbeslutet tillsatte landskapsstyrelsen en arbetsgrupp våren 1995 för lagstiftning om utbildning efter grundskolan. Arbetsgruppen omformades i april 1996 efter att gruppen färdigställt ett lagförslag om utbildning efter grundskolan. Arbetsgruppen fortsatta uppdrag var att utgående från principerna i "PM angående yrkeshögskolan på Åland" fortsätta med utarbetandet av ett förslag till ramlag för en åländska yrkeshögskoleverksamhet. I november 1995 fick överinspektör Gösta Helander i uppdrag att under första halvåret 1996 fungera som specialplanerare för yrkeshögskoleverksamheten på Åland. Helander slutförde sitt uppdrag genom att överlämna ett betänkande, "Ålands yrkeshögskola, underlag för beslut, ÅUS 1996:8" till landskapsstyrelsen i juli 1996. Betänkandet har remissbehandlats. Remissinstansernas utlåtande har beaktats i denna framställning.

Dessutom inbjöd yrkesutbildningsbyrån berörda skolors direktionsordförande till ett möte den 28 oktober 1996, då arbets- och ansvarsfördelningen inom den planerade yrkeshögskoleverksamheten diskuterades. Diskussionen fördes utgående från ett preliminärt lagförslag om den åländska yrkeshögskolan. Direktionsordförandena inkom senare med ett skriftligt utlåtande över förslaget.

DETALJMOTIVERING

1. Landskapslag om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Lagens tillämpningsområde För att möta arbetslivets behov av kompetent personal föreslås att en ny kvalificerad yrkesutbildning på eftergymnasial nivå, kallad yrkeshögsko-

la, utvecklas. Eftersom avsikten med försöksverksamheten är att utveckla och höja nivån på den utbildning som i dag bedrivs på högre nivå vid landskapet skolor föreslås att försöket med yrkeshögskoleutbildning även anordnas vid dessa skolor.

Under försöksperioden kommer terminologin och utbildningsstrukturen att utvärderas utgående från en indelning i tre huvudnivåer; utbildning på grundskolenivå, utbildning på gymnasialstadienivå samt högre utbildning. Avsikten är att yrkeshögskoleutbildningen skulle placera sig på en nivå som är parallell med universitet och högskola. Utbildningen skall inte vara akademisk i traditionell mening, dvs en utbildning som grundar sig på vetenskaplig forskning eller utgör grund för forskarutbildning, utan snarare höja utbildningens praktiska och teoretiska nivå på basen av arbetslivets nuvarande och framtida behov. Visst forsknings- och utvecklingsarbete som stöder arbetslivet kan dock bedrivas vid den planerade yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan skall utvecklas till att utgöra ett alternativ till universitet/högskola med möjlighet att avlägga en yrkeshögskoleexamen omfattande 120 till 180 studieveckor som är en högskoleexamen.

Avsikten med försöket är inte att skapa en ny fast utbildningsorganisation utan att istället bilda ett samarbetsnätverk mellan existerande skolor med utbildning på högre nivå d.v.s. mellan Ålands sjöfartsläroverk, Ålands tekniska läroverk, Ålands handelsläroverk, Ålands hotell- och restaurangskola och Ålands vårdinstitut. Inom detta nätverk kommer de existerande skolorna att få ett stort ansvar i fråga om utveckling, planering, kvalitetssäkring och utvärdering av utbildningen. Landskapsstyrelsen avser dock att tillsätta en ledningsgrupp med uppgift att övervaka utbildningen, så att den genomförs enligt givna ramar. Den löpande förvaltningen kommer enligt förslaget att skötas av en styrgrupp under ledning av en projektchef.

2 § Utbildningens mål För att tillgodose arbetslivets behov av kompetent arbetskraft samt för att erhålla en högklassig yrkesutbildning som internationellt sett är jämförbar med den utbildning som ges i exempelvis Sverige och riket krävs att en kvalificerad högre eftergymnasial yrkesutbildning utvecklas i landskapet. Internationaliseringen, den teknologiska utvecklingen där inte minst utvecklingen av informationstekniken har stor betydelse, en allt kunskapsintensivare produktion, ett mer kunskapskrävande arbete samt den förändrade närings- och yrkesstrukturen höjer även kraven på yrkesskicklighet.

Förändringarna i arbetslivet medför ökade krav på den anställdes förändringsbenägenhet, kvalitetsmedvetande och förmåga att se helheter. Kunskaper i naturvetenskapliga ämnen, kunskaper om data teknik och hur dessa kunskaper skall användas på arbetsplatsen, ekonomi och vana vid ett ekonomiskt tänkande samt kunskap om samhället krävs i allt större omfattning. Kraven på den anställdes sociala och personliga kompetens ökar. Språk och kommunikation, dvs förmågan att tala, läsa, skriva och använda information, både på svenska och på främmande språk, blir allt viktigare. Förmågan till problemlösning, kritiskt och kreativt tänkande samt förmågan att sätta sig in i nya situationer och problem liksom förmågan att förhandla och att arbeta i lag utgör centrala kompetenser i framtidens

arbetsliv.

Ett utvecklat samspel med arbetslivet utgör en viktig ingrediens i försöksverksamheten, vilket framhävs bl.a. genom obligatoriska praktikperioder på arbetsplatser och till arbetslivet fast anknutna examensarbeten.

Ett viktigt styrdokument för försöksverksamheten utgör den försöks- och utvecklingsplan som landskapsstyrelsen fastställer. Av planen skall framgå bl.a. utbildningens särskilda mål, de huvudmoment utbildningen omfattar, utbildningens huvudsakliga uppläggning, utbildningsprogrammen samt en examensbeskrivning. Till planen bifogas även en examensordning med närmare bestämmelser och anvisningar om examina, utbildningsprogram, läroplaner, studier, deltagande i undervisning, tillgodoräknande av andra studier eller prestationer (principerna fastslås av ledningsgruppen, jfr 8 § 2 punkten), praktik, examensarbete, utvärdering och betyg.

3 § Försöksverksamheten Försöksperioden med yrkeshögskoleutbildning inleds år 1997 och inordnas i ett flerårigt försöks- och utvecklingsprojekt. Syftet är att under försöksperioden succesivt höja utbildningens nivå och erbjuda större bredd och garanterad kvalitet i utbildningen inom sektorerna sjöfart, teknik, vård, hotell- och restaurangservice samt ekonomi. Avsikten är också att efterhand utveckla intressanta och nya kombinationer mellan sektorerna samt att ta till vara de erfarenheter som försöksverksamheten ger. Försöksverksamheten skall även ge underlag för ställningstaganden till hur de aktuella utbildningsbehoven skall tillgodoses i framtiden.

4 § Huvudman Landskapet föreslås vara huvudman för yrkeshögskoleverksamheten liksom fallet är för nuvarande utbildning på högre nivå.

2 kap. Förvaltning

5 § Projektchef och styrgrupp Den operativa ledningen av försöket handhas av en projektchef. Avsikten är att projektchefen skall få ett stort ansvar för koordinering, planering och utveckling av utbildningen samt verkställande av de beslut som fattas inom nätverket för den åländska yrkeshögskolan. Projektchefen och rektorna för de utbildningsenheter som ingår i försöksverksamheten samt eventuell annan sakkunnig skall enligt förslaget bilda en grupp kallad styrgrupp. Projektchefen är medlem och ordförande i styrgruppen. Närmare bestämmelser om såväl projektchefens som styrgruppens arbetuppgifter föreslås intagna i försöks- och utvecklingsplanen, som vid sidan av landskapets budget utgör det huvudsakliga styrdokumentet för försöksverksamheten. Ett förslag till försöks- och utvecklingsplan är redan under beredning av en förberedande rektors/expertgrupp. Avsikten är att rektors-/expertgruppen skall ombildas till den föreskrivna styrgruppen vid lagens ikraftträdelse.

6 § Ledningsgrupp Som övergripande organ för försöksverksamheten utser landskapsstyrelsen en ledningsgrupp. Ledningsgruppen föreslås bestå av ordförande för direktionerna för de skolor som bedriver utbildning på högre nivå samt företrädare för den vetenskapliga forskningen, arbetslivet, lärarna och de studerande. För att betona verksamhetens förankring i arbetslivet föreslås majoriteten av ledningsgruppens medlemmar företräda arbetslivet. Den representerade sakkunskapen från arbetslivet kan bestå av personer från såväl den offentliga som den privata sektorn.

7 § Ledningsgruppens sammanträden Bestämmelsen överensstämmer i huvudsak med bestämmelserna om direktionerna i gällande skollagar.

8 § Ledningsgruppens uppgifter Ledningsgruppen kommer till skillnad från direktionerna enligt landskapslagen om utbildning efter grundskolan att handha frågor av mer principiell natur. Ledningsgruppen föreslås även sköta andra frågor såsom anställandet av personal, uppgörandet av budgetförslag, samarbete med högskolor och andra yrkeshögskolor samt internationellt samarbete.

9 § Delegering I vissa frågor t.ex. personalfrågor kan det under försöksperioden vara ändamålsenligt att delegera uppgifter till antingen projektchefen eller styrgruppen. Av rättssäkerhetsskäl föreslås dock vissa undantag från rätten att delegera.

10 § Rådgivande organ Parallellt med försöksverksamheten med yrkeshögskoleutbildning kommer utbildning att bedrivas på högre nivå vid landskapets skolor enligt landskapslagen om utbildning efter grundskolan. Det sistnämnda gäller de redan påbörjade utbildningarna på högre nivå där den studerande inte väljer att utnyttja möjligheten att övergå till yrkeshögskoleutbildning (jfr 8 § 2 punkten). Direktionerna vid de skolor som berörs av yrkeshögskoleprojektet har således att förvalta även den utbildning och övrig verksamhet som bedrivs med stöd av landskapslagen om utbildning efter grundskolan. Till övrig verksamhet hänförs exempelvis fastighetsförvaltning, uppgörande av budgetförslag, anställningsfrågor för den personal som inte nyanställs enligt den föreslagna lagen etc. Vissa direktioner har dessutom kvar förvaltningsuppgifter knutna till utbildning på gymnasialstadienivå. Enligt paragrafen skulle ovannämnda direktioner dessutom fungera som rådgivande organ för utvecklandet av yrkeshögskoleutbildningen under försöksperioden.

Därutöver kan landskapsstyrelsen utse rådgivande delegationer för utveckling av utbildningsprogrammen. På så vis kan vissa yrkesbranscher få en möjlighet att via ett kollegialt organ påverka utvecklingen av utbildningsprogrammen inom den sektor de verkar.

11 § Lärarkollegium Bestämmelsen överensstämmer i huvudsak med gällande bestämmelser inom skollagstiftningen med avvikelse från kollegiets sammansättning. I lärarkollegiet skall förutom överlärare och lektorer vilka ger undervisning i samband med försöksverksamheten även ingå rektorerna för de skolor som ingår i försöksverksamheten. Genom detta vill landskapsstyrelsen betona rektorernas centrala roll i hela utvecklingsarbetet med den åländska yrkeshögskolan.

12 § Lärares uppgifter I paragrafen föreslås enbart en allmän beskrivning av lärarnas arbetsuppgifter. En mer detaljerad reglering av lärarnas arbetsuppgifter kan intas i tjänste- eller befattningsbeskrivningen eller följa av tjänste- och arbetskollektivavtalen (jfr 41 § landskapslagen om utbildning efter grundskolan).

3 kap. Utbildningen

13 § Läsår Läsåret föreslås börja den 1 augusti och avslutas den 31 juli. Avsikten är att studierna och den undervisning som hör till dem kommer att ordnas i form av studieperioder, som är obligatoriska, alternativa eller valfria.

14 § Yrkeshögskoleexamina I bestämmelsen anges utgångspunkten för ordnandet av undervisningen inom försöksverksamheten. Avsikten är att utveckla yrkeshögskoleexamina utgående från examina på högre nivå (mer än 120 sv) genom att deras yrkesinriktade och teoretiska nivå höjs. Avsikten är att yrkeshögskoleutbildningen skall placera sig på en nivå som är parallell med universitet och högskola. Detta förutsätter även ett omfattande kontaktnät regionalt, nationellt och internationellt både till arbetslivet via representativa branschföretag och till högskolor, yrkeshögskolor och universitet.

För att erhålla yrkeshögskoleexamen skall den studerande avlägga ett skriftligt examensprov inom ramen för sitt examensarbete. Närmare bestämmelser och anvisningar om yrkeshögskoleexamina kommer att intas i en examensordning för yrkeshögskolan.

15 § Betyg Den studerande skall utöver examensbetyget även ha rätt till intyg över utförda studieprestationer. Avsikten är att betygen skall utfärdas under benämningen Ålands yrkeshögskola. Eftersom yrkeshögskolan utgör ett samarbetsnätverk mellan olika skolor förslås att betyget utfärdas av den skola där programmet huvudsakligen genomförs.

16 § Undervisningsspråk Enligt 40 § självstyrelselagen är undervisningsspråket svenska i skolor som bekostas av allmänna medel och får understöd av sådana, om inte något annat stadgas i landskapslag. Bestämmelsen torde omfatta även försöket med yrkeshögskoleverksamhet.

I och med att undervisningsspråket är svenska skall den i utbildningsprogrammen ingående kurslitteraturen, frånsett den litteratur som ingår i språkundervisningen, främst

finnas tillgänglig på svenska.

Internationaliseringen samt kravet på den anställdes sociala och personliga kompetens förutsätter på denna nivå insikt i och beredskap att tillgodogöra sig och använda främmande språk. För att uppfylla denna målsättning föreslås att en del av undervisningen skall kunna ordnas på annat språk än svenska. Detta gäller speciellt gästlärare, gästföreläsare och andra inkallade utländska experter. Närmare bestämmelser om vilka andra språk än svenska som får användas som undervisningsspråk föreslås intagna i den försöks- och utvecklingsplan som fastställs av landskapsstyrelsen (jfr 5 § 3 mom.).

17 § Kvalitetssäkring För att säkerställa utbildningens kvalitet samt en fortlöpande utveckling av utbildningen krävs särskilda åtgärder. Insatser som bör vidtas är en uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten. Den totala verksamheten inom yrkeshögskolan skall utvärderas såväl internt som externt och fokuseringen bör riktas på såväl resultat som på den pedagogiska verksamheten (personalens kompetens och erfarenheter samt den pedagogiska miljön). Syftet med utvärderingen skall vara att bidra till en målinriktad kvalitetsutveckling av utbildningen. Den interna utvärderingen bör ske kollegialt, medan den externa utvärderingen även bör engagera arbetslivet, tidigare och nuvarande studerande samt olika samarbetspartners. Utvecklandet av ett kvalitetssystem är en väldigt omfattande och tidskrävande process, varför rektors-/expertgruppen redan inlett ett arbete med systemet.

Även den s.k. STCW-konventionen (reviderad under år 1995), som berör sjöfartsutbildningen internationellt och nationellt, ställer krav på kvalitetssäkring.

18 § Antagning av studerande Styrgruppen föreslås på motsvarande sätt som direktionerna enligt landskapslagen om utbildning efter grundskolan få anta studerande till utbildningen.

Avsikten är att endast sådana sökande som har genomgått en studieförberedande eller en yrkesinriktad utbildning på gymnasialstadiet omfattande 120 studieveckor eller har motsvarande utbildning eller genom annan verksamhet har förvärvat motsvarande kunskaper skall kunna antas till utbildningen. Vid behörighetsprövning liksom vid utformningen av utbildningen i övrigt skall de överenskommelseförfordningar som är gällande iakttas.

19 § Rättelse av antagning Med tanke på den studerandes rättsäkerhet finner landskapsstyrelsen det ändamålsenligt att en uttrycklig bestämmelse intas i lagen som anger den studerandes möjlighet att begära rättelse av en antagning som han är missnöjd med.

20 § Utbildningens omfattning Enligt paragrafen skall utbildningen som leder till yrkeshögskoleexamen ordnas i form av utbildningsprogram på motsvarande sätt som inom utbildningen på gymnasialstadiet- och högre nivå enligt landskapslagen om utbildning efter grundskolan. Programbegreppet kan förlikas vid en ram inom vilken olika vägar och

ämnen kan väljas, samtidigt som programmet utgör en studiehelhet som tar sikte på särskilda sektorer inom arbetslivet som kräver yrkeskunskap. En mer detaljerad beskrivning av innehållet i utbildningsprogrammen föreslås intagen i försöks- och utvecklingsplanen (jfr 21 §).

Utbildningsprogrammen föreslås omfatta minst 120 eller högst 180 studieveckor. Eftersom det under försöksperioden kan visa sig nödvändigt att förlänga ett program för att få med den praktik som erfordras eller om till följd av exempelvis ett internationellt samarbete kan krävas förlängd studietid föreslås att detta skall vara möjligt av särskilda skäl. Även kortare program kan övervägas.

21 § Utbildningsprogram Utbildningsprogrammen utgör utbildningsenheter, vilka planeras och ordnas av yrkeshögskolan och som inriktas på vissa uppgiftssektorer inom arbetslivet. Enligt förslaget fastställer landskapsstyrelsen utbildningsprogrammen. För varje utbildningsprogram finns en läroplan som fastställs av ledningsgruppen. I läroplanen fastställs för varje studieperiod åtminstone programmets mål, den stoffhelhet som skall behandlas, omfattningen i studieveckor, mängden undervisning och praktik och de prestationer som behövs.

4 kap. Studiesociala förmåner

22 § Avgifter för undervisning och praktik Enligt bestämmelsen skall undervisningen och i utbildningen ingående godkänd praktik vara avgiftsfri, vilket innebär att ingen terminavgift skall uppbäras. Landskapsstyrelsen kan dock i likhet med vad som gäller för nuvarande utbildning på högre nivå besluta att studieavgifter skall kunna uppbäras, exempelvis vid uppdragsutbildning och av privat studerande.

Den avgiftsfria undervisningen motsvarar i huvudsak gällande praxis inom högskolor i såväl Sverige som riket. Den avgiftsfria undervisningen omfattar inte kostnader för läroböcker eller motsvarande läromedel, boende eller resor. Enligt landskapsstyrelsen bör även godkänd praktik bekostas av landskapet då praktiken utgör en väsentlig del av den utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen. Kostnader som sammanhänger med praktiken och i utbildningen ingående studier utanför landskapet såsom resor till praktikplatsen utanför landskapet och boende utanför landskapet kan bekostas av landskapet. I övrigt får den studerande i likhet med högskolestuderande bekosta andra utgifter med studiestödet. Avsikten är att studerande på yrkeshögskolenivå skall ha motsvarande förmåner som en högskolestuderande har enligt studiestödssystemet. En ändring föreslås därför av landskapslagen om studiestöd (94/95).

23 § Studerande med hemkommun i riket Bestämmelsen överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelse i landskapslagen om utbildning efter grundskolan och sammanhänger med en överenskommelse som informellt ingicks med riksmyndigheterna i

samband med tillkomsten landskapslagen om landskapets kostnadsansvar för vissa elever i gymnasiet och yrkesutbildningsanstalter (20/95).

I riket betalas motsvarande kostnader enligt 22 § lagen om yrkeshögskolestudier (FFS 255/95) av staten till huvudmannen för yrkeshögskolan om den studerande har sin hemkommun på Åland.

På nordisk nivå finns två överenskommelser av intresse i fråga om de studiesociala förmånerna. Enligt artikel 2 i den i Helsingfors den 4 mars 1992 ingångna överenskommelsen mellan de nordiska länderna om nordisk utbildningssamarbete på *gymnasial nivå* (allmänt gymnasium och yrkesskolor) skall parterna och deras skolmyndigheter avstå från att kräva ersättning av varandra för den undervisning m.m., som ges de utbildningssökande från de andra nordiska länderna, som följer en i lag reglerad gymnasial utbildning. Dessutom finns en avtalstext till Nordisk överenskommelse om tillgång till *högre utbildning* (omfattar den föreslagna yrkeshögskoleutbildningen) som de nordiska undervisnings- och forskningsministrarna fastställde i maj 1996. Den nya överenskommelsen skall träda i kraft 30 dagar efter den dag då samtliga avtalsparter har meddelat att överenskommelsen har godkänts. Överenskommelsen skall gälla till utgången av år 1999, om inte något annat har avtalats dessförinnan. Enligt artikel 7 i den nordiska överenskommelsen om tillträde till högre utbildning föreskrivs att respektive stat kalenderårsvis skall betala en ersättning till studielandet för sina studerande i annat nordiskt land. Ersättningen skall betalas för 75 procent av det antal studerande, som får studiestöd från det land där studerande är bosatt och enligt detta lands regler, för de utbildningar som omfattas av överenskommelsen. Den årliga ersättningen är 22.000 DKK per studerande. I underlaget för beräkningen av antalet studerande ingår inte Åland (Färöarna eller Grönland), vilket innebär att landskapet inte behöver betala något för de åländska studerande i de övriga nordiska länderna. Betalningen mellan länderna avräknas som minskning eller ökning av dessa länders andel i den årliga budgeten för det nordiska samarbetet. Ovannämnda nordiska överenskommelser är sedan landskapsstyrelsen meddelat att överenskommelserna skall ha giltighet på Åland även förpliktande för Ålands vidkommande i fråga om studerande från de nordiska länderna.

Landskapsstyrelsen anser att den uttryckliga bestämmelsen om rikselevers rättighet till studiesociala förmåner på motsvarande sätt som för studerande som har hemkommun i landskapet tillsvidare skall kvarstå. Målsättningen är dock att försöka åstadkomma ett clearingssystem på avtalsbasis, vilket skulle motsvara det nordiska system som finns för utbildning på gymnasial nivå.

Utomnordiska studerande har rätt till fri undervisning samt godkänd praktik såvida de antagits till utbildningen med stöd av 22 §.

5 kap. Studerande

24 § Studerandes insyn i verksamheten För att försöksverksamheten skall erhålla bästa resultat bör även de studerande ges möjlighet till insyn och tillfälle att påverka utbildning-

ens uppläggning och genomförande. De studerandes erfarenheter och förslag bör på intet sätt vara av underordnad betydelse. Minst en representant för de studerande förslås även ingå i ledningsgruppen.

25 § Opartiskt bemötande För att skapa ett gott arbetsklimat inom utbildningen, aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer förutsätts att de studerande bemöts på ett opartiskt sätt.

26 § Rättelse av bedömning av studieprestation Med tanke på den studerandes rättsäkerhet finner landskapsstyrelsen det ändamålsenligt att en uttrycklig bestämmelse intas i lagen som anger den studerandes möjlighet att begära rättelse av en bedömning som han är missnöjd med.

27 § Studerandes skyldigheter Bestämmelsen överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i landskapslagen om utbildning efter grundskolan. Reglerna för verksamheten fastställs av ledningsgruppen (jfr 8 § 6 punkten).

28-29 §§ Studerandekår, Studiehandledning Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i landskapslagen om utbildning efter grundskolan.

6 kap. Personal

30 § Projektchef och annan personal Enligt förslaget till projektorganisation skulle en projektchef anställas för den aktuella försöksperioden. Vid yrkeshögskolan skall även finnas överlärare och ett tillräckligt antal lektorer och övriga lärare. Avsikten är att försöksverksamheten huvudsakligen skall skötas med befintlig personal vid de skolor som deltar i försöksverksamheten. De ordinarie lärare som nu verkar inom de utbildningsprogram som skall utvecklas till yrkeshögskoleprogram kommer att erbjudas möjligheter till vidareutbildning med ekonomiskt stöd av landskapet.

Styrgruppen skall i likhet med direktionen enligt landskapslagen om Ålands vårdinstitut (84/95) kunna anställa timlärare och föreläsare. För att höja nivån på utbildningen är det viktigt att styrgruppen i tillräcklig utsträckning kan rekrytera utomstående gästföreläsare på hög nivå framför allt bland experter inom arbetslivet men även från högskolor och universitet.

31-32 §§ Privaträttsligt anställningsförhållande, Projektchefs möjlighet att utse vikarier Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i landskapslagen om utbildning efter grundskolan.

33 § Kompetenskrav Kompetenskraven för all personal utom projektchefen föreslås intagen i försöks- och utvecklingsplanen. Om föreslagna kompetenskrav hänvisas till utredningen "*Ålands yrkeshögskola underlag för beslut, ÅUS 1996:8*" sid 32f.

7 kap. Särskilda bestämmelser

34 § Privat studerande Landskapsstyrelsen anser att den yrkeshögskoleutbildning som ordnas under försöksperioden även skall vara öppen för privat studerande på motsvarande sätt som enligt landskapslagen om utbildning efter grundskolan.

35 § Donationer Med annan extern finansiering avses bl.a. sponsorering och annat understöd från exempelvis näringslivet. Avsikten med att särskilja dessa medel från verksamhetens övriga inkomster, är att budgetanslagen inte på grund av eventuella donationer eller annan extern finansiering skall minskas i motsvarande mån.

36 § Generella avvikelser Trots att lagen utformats som en ramlag där de mer detaljerade bestämmelserna föreslås intagna i försöks- och utvecklingsplanen, kan det under försöksperioden uppkomma situationer där avvikelser kan behöva göras från vissa bestämmelser i lagen.

37 § Besvär Eftersom ledningsgruppen och styrgruppen inte är myndigheter underställda landskapsstyrelsen i enlighet med 25 § självstyrelselagen skall besvär över lagligheten av besluten anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. I utnämningsärenden får ändring inte sökas genom besvär. Ett utnämningsbeslut kan dock överklagas genom extraordinärt ändringssökande.

38 § Landskapsförordning I paragrafen ges ett generellt bemyndigande att vid behov utfärda närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpligheten av lagen.

39 § Ikraftträdelse och giltighetstid Lagen föreslås träda i kraft från och med början av det första läsåret den 1 augusti 1997. Eftersom yrkeshögskoleutbildningen utgör en försöksverksamhet begränsas lagens giltighetstid till att omfatta den yrkeshögskoleutbildning som påbörjats före utgången av år 2001.

Landskapstyrelsen har för avsikt att, utgående från de erfarenheter försöket ger, innan utgången av försöksperioden inleda beredningen av de lagstiftningsåtgärder som anses nödvändiga för att genomdriva den reform av yrkesutbildningen som härmed inleds, så att en ny lagstiftning om yrkeshögskoleutbildningen kan tas i bruk senast den 1 januari 2002.

2. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd

Avsikten är att de yrkeshögskolestuderandes studiestöd skall kunna ordnas på samma grunder som studerande vid högskolor. Därför föreslås en ändring i 2 § så att definitionen högskolor omfattar även den yrkeshögskoleutbildning som avses i den föreslagna landskapslagen om försök med yrkeshögskoleutbildning. Lagändringen skall tillämpas från ingången av det första läsåret 1997.

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar följande lagar.

1. **LANDSKAPSLAG**
om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning

I enlighet med lagtingets beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag finns bestämmelser om verksamhet som syftar till att utveckla och bedriva viss kvalificerad yrkesutbildning, **yrkeshögskoleutbildning**, i landskapet under en försöksperiod.

Med yrkeshögskoleutbildning avses i denna lag sådan högre eftergymnasial yrkesutbildning som anordnas vid Ålands sjöfartsläroverk, Ålands tekniska läroverk, Ålands handelsläroverk, Ålands hotell- och restaurangskola, Ålands vårdinstitut eller på annat sätt i enlighet med de villkor, förutsättningar och kvalitetskrav som framgår av bestämmelserna i denna lag. Den utbildningsverksamhet som med stöd av denna lag bedrivs vid nämnda skolor bildar ett samarbetsnätverk som benämns **Ålands yrkeshögskola**.

Bestämmelser om övrig högskoleundervisning i landskapet finns i landskapslagen om högskoleundervisningen i landskapet Åland (15/81).

2 §

Utbildningens mål

Utbildningen skall utgående från arbetslivets krav och kravet på att utveckla detta ge de studerande sådana fördjupade teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet.

Därutöver gäller de särskilda mål och krav som fastställs i försöks- och utvecklingsplanen samt utbildningsprogrammen.

3 §

Försöksverksamheten

Yrkeshögskoleutbildningen utvecklas under en försöksperiod. Syftet med försöksverksamheten är att successivt höja utbildningens nivå och erbjuda större bredd i utbildningen inom sektorerna sjöfart, teknik, vård, hotell- och restaurangservice samt ekonomi och att bidra till en utveckling av det åländska arbetslivet genom utbildning, utvecklingsarbete och tillämpad forskning.

Verksamheten skall även stöda pedagogiskt utvecklingsarbete och pedagogisk fortbildning för att garantera en hög kvalitativ nivå på utbildningen.

4 §

Huvudman

Landskapet Åland är huvudman för den verksamhet som omfattas av denna lag.

2 kap.

Förvaltning

5 §

Projektchef och styrgrupp

Yrkeshögskoleutbildningen leds av en projektchef biträdd av en styrgrupp, för vilken i tillämpliga delar bestämmelserna om ledningsgruppens sammanträden skall iakttas.

Styrgruppen består av projektchefen och rektorerna för de skolor som ingår i försöksverksamheten samt av andra sakkunniga som landskapsstyrelsen utser. Projektchefen är styrgruppens ordförande. Styrgruppen utser inom sig en vice ordförande.

Styrgruppen utarbetar en försöks- och utvecklingsplan för verksamheten, som fastställs av landskapsstyrelsen. Planen skall ange målen och ramarna för utbildningen.

Närmare bestämmelser om projektchefens och styrgruppens arbetsuppgifter intas i försöks- och utvecklingsplanen.

6 §

Ledningsgrupp

Förvaltningen och övervakningen av verksamheten enligt denna lag handhas av en ledningsgrupp som tillsätts av landskapsstyrelsen för den tid försöksverksamheten pågår.

Ledningsgruppen består av ordförande för direktionerna för de skolor som bedriver utbildning på högre nivå, företrädare för den vetenskapliga forskningen, företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen, en förträdare för lärarna samt minst en företrädare för de studerande. Flertalet av ledamöterna i ledningsgruppen skall dock vara företrädare för arbetslivet. Landskapsstyrelsen utser ordförande och viceordförande bland ledningsgruppens medlemmar.

Projektchefen är föredragande och sekreterare i ledningsgruppen. Ledningsgruppen kan utse annan föredragande om ärendet så kräver.

Landskapsstyrelsen får entlediga en medlem från uppdraget innan mandattiden har gått ut. Om en medlem entledigas eller avlider skall en ny medlem utses för den återstående tiden.

Landskapsstyrelsen bestämmer arvoden och andra ersättningar till medlemmar i ledningsgruppen.

7 §

Ledningsgruppens sammanträden

Ledningsgruppen sammankallas av ordföranden eller vid förfall för ordföranden av vice ordföranden. Ledningsgruppen skall sammankallas för behandling av visst ärende då projektchefen eller minst tre av ledningsgruppens medlemmar det kräver.

Ledningsgruppen är beslutför då ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga medlemmarna är närvarande. Beslut fattas med enkel röstmajoritet. Faller rösterna lika avgör ordförandens röst, utom vid personval då lotten avgör. Faller rösterna lika vid behandling av disciplinärt ärende avgör den åsikt som företräder den lindrigaste påföljden.

Vid behandling av ärende skall de i 16 § landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse (42/71) ingående bestämmelserna om jäv iakttas i tillämpliga delar. Har frågan om jäv uppkommit skall frågan omedelbart avgöras. Den som jävet gäller får inte delta i avgörandet. Om jäv ansetts föreligga skall den jävige avlägsna sig från mötet för den tid ärendet behandlas.

Vid ledningsgruppens sammanträden förs protokoll som undertecknas av ordföranden och sekreteraren samt justeras på det sätt som ledningsgruppen bestämmer.

8 §

Ledningsgruppens uppgifter

Ledningsgruppen skall särskilt verka för verksamhetens utveckling och samarbete med arbetslivet. Ledningsgruppen skall dessutom

1) besluta om principerna för tillgodoräknande av tidigare utbildning, arbetslivserfarenhet eller andra prestationer för att uppnå yrkeshögskoleexamen,

2) besluta om de arrangemang som erfordras för överflyttning av studerande från redan påbörjade utbildningsprogram på högre nivå vid landskapets yrkesutbildande skolor, studieförberedande utbildning vid gymnasiet eller motsvarande utbildningar utanför landskapet till utbildningsprogram enligt denna lag,

3) årligen tillställa landskapsstyrelsen budgetförslag och rapporter i enlighet med försöks- och utvecklingsplanen,

4) handha frågor som gäller samarbete med högskolor och andra yrkeshögskolor samt internationellt samarbete och

5) sköta övriga angelägenheter som enligt sakens natur kan hänföras till ledningsgruppens uppgifter.

9 §

Delegering

Landskapsstyrelsen kan efter att ha hört ledningsgruppen besluta att en uppgift som, enligt denna lag eller de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, ankommer på ledningsgruppen skall handhas av projektchefen eller styrgruppen.

Delegeringsmöjligheterna enligt 1 mom. gäller dock inte

- 1) fastställande av läroplaner för varje utbildningsprogram,
- 2) uppsägning av eller disciplinära åtgärder mot tjänsteman eller timplärare eller
- 3) besättande av ordinarie tjänst.

10 §

Rådgivande organ

Direktion som handhar förvaltning av utbildning på högre nivå enligt landskapslagen om utbildning efter grundskolan (/) skall fungera som rådgivande organ för utveckling av utbildningen under försöksperioden.

Landskapstyrelsen kan även tillsätta rådgivande delegationer för utveckling av utbildningsprogrammen under försöksperioden. Vid delegationernas sammanträden skall i tillämpliga delar iakttas vad som gäller för ledningsgruppens sammanträden.

11 §

Lärarkollegium

Till lärarkollegiet hör rektorerna för de skolor som ingår i försöksverksamheten samt överlärare och lektorer som ger undervisning i samband med försöksverksamheten. Övriga lärare inom försöksverksamheten har rätt att närvara och yttra sig vid kollegiets sammanträden. Ordförande för lärarkollegiet utses av kollegiet. Lärarkollegiet sammankallas av ordföranden eller då minst en tredjedel av kollegiets medlemmar det kräver.

Lärarkollegiet skall planera, främja och utveckla undervisningen och verka för en god studiemiljö.

12 §

Lärares uppgifter

Till lärarnas uppgifter hör med beaktande av bestämmelserna i landskapslagen om utbildningen efter grundskolan att undervisa inom de program som berörs av försöksverksamheten.

3 kap.

Utbildningen

13 §

Läsår

Yrkeshögskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli.

14 §

Yrkeshögskoleexamina

Landskapsstyrelsen fastställer examensbenämningarna och närmare bestämmelser om yrkeshögskoleexamina.

Avsikten med försöksverksamheten är att utveckla yrkeshögskoleexamina utgående från examina på högre nivå genom att den yrkesinriktade och teoretiska nivån på dessa höjs.

15 §

Betyg

En studerande som uppfyller kraven för en yrkeshögskoleexamen skall erhålla examensbetyg över avlagd examen.

En studerande har även rätt att under studiernas gång på begäran få ett intyg över utförda studieprestationer.

Den skola där utbildningsprogrammet huvudsakligen genomförs utfärdar examensbetyg eller särskilda intyg.

16 §

Undervisningsspråk

Undervisningsspråket i skolan är svenska.

I enlighet med vad som anges i den av landskapsstyrelsen fastställda försöks- och utvecklingsplanen får även andra språk än svenska användas som undervisningsspråk, om detta är förenligt med målen för utbildningen.

17 §

Kvalitetssäkring

För kvalitetssäkring av utbildningen utarbetas ett kvalitetssystem successivt under utvecklingsperioden.

18 §

Antagning av studerande

Styrgruppen antar studerande till utbildning som ordnas enligt denna lag.

Landskapsstyrelsen fastställer i samråd med berörda skolor och instanser grunderna och de allmänna kriterierna för antagning av studerande till utbildningen.

19 §

Rättelse av antagning

En sökande som är missnöjd med antagningen av studerande till utbildningen kan skriftligen begära rättelse av styrgruppen inom 14 dagar från det att resultaten av antagningen har offentliggjorts.

Resultaten av antagningen får på grund av en begäran om rättelse inte ändras till nackdel för den som blivit antagen som studerande.

20 §

Utbildningens omfattning

Omfattningen av utbildningen anges enligt ett system med studieveckor, där en studievecka avser studier som normalt omfattar en studieinsats på 40 arbetstimmar för uppnående av de fastställda målen.

Den utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen ordnas i form av utbildningsprogram omfattande minst 120 eller högst 180 studieveckor, om inte landskapsstyrelsen av särskilda skäl beslutar annat. Utbildningen omfattar grundstudier, yrkesstudier, valfria studier, praktik och examensarbete.

Yrkeshögskoleutbildningen skall ordnas så att en heltidsstuderande kan slutföra sina studier inom den tid som motsvarar utbildningens omfattning.

21 §

Utbildningsprogram

Yrkeshögskoleutbildningen ordnas i form av utbildningsprogram med inriktning på särskilda sektorer inom arbetslivet som kräver yrkeskunskap. I försöks- och utvecklingsplanen fastställer landskapsstyrelsen de sektorer inom vilka utbildningsprogram skall erbjudas, samt beslutar om utbildningsprogrammen. Av beslutet skall framgå åtminstone utbildningsprogrammens namn, examensbenämningar och omfattning uttryckt i studieveckor. Vid behov kan även inriktningsalternativ, samt övriga preciseringar anges i beslutet. För varje utbildningsprogram skall finnas en programansvarig person.

Läroplanerna för varje utbildningsprogram fastställs av ledningsgruppen.

4 kap.

Studiesociala förmåner

22 §

Avgifter för undervisning och praktik

Undervisningen och i utbildningen ingående godkänd praktik skall vara avgiftsfri för den studerande.

Landskapsstyrelsen kan av särskilda skäl besluta att studieavgifter får uppbäras för verksamheten.

23 §

Studerande med hemkommun i riket

Landskapet bekostar undervisningen och med den sammanhängande förmåner för studerande som har sin hemkommun i riket och som fullgör sin utbildning vid någon av de skolor som omfattas av denna lag på motsvarande sätt som för studerande som har hemkommun i landskapet.

Med den studerandes hemkommun avses den kommun där den studerande har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/94) vid början av respektive termin.

5 kap.***Studerande***

24 §

Studerandes insyn i verksamheten

De studerande skall ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

25 §

Opartiskt bemötande

De studerande skall bemötas opartiskt så att ingen diskrimineras på grund av kön och social och kulturell bakgrund eller annan därmed jämförbar omständighet.

26 §

Rättelse av bedömning av studieprestation

Den studerande har rätt att få veta hur bedömningsgrunderna tillämpats på honom.

En studerande som är missnöjd med bedömningen av sin studieprestation kan skriftligen eller muntligen begära rättelse av den lärare som utfört bedömningen inom 14 dagar från det att den studerande fått del av resultaten av bedömningen. Är den studerande fortsatt missnöjd med lärarens beslut skall ärendet hänskjutas till styrgruppen för avgörande.

27 §

Studerandes skyldigheter

De studerande skall följa fastställda regler för verksamheten.

Studerande som bryter mot reglerna och som inte rättar sig trots varning kan av styrgruppen på förslag av lärarkollegiet avstängas för viss tid, dock högst ett år. Styrgruppen kan besluta att avstängningen skall verkställas omedelbart.

Innan beslut om avstängning fattas skall den studerande beredas tillfälle att yttra sig i ärendet.

39 §

Ikraftträdelse och giltighetstid

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1997 och omfattar den utbildning som enligt denna lag påbörjats före utgången av år 2001.

Innan denna lag träder i kraft kan landskapsstyrelsen fastställa en försöks- och utvecklingsplan, fastställa utbildningsprogram samt utse en projektchef, ledningsgrupp och styrgrupp för verksamheten.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2.

LANDSKAPSLAG**om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd**

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 2 § 6 mom. landskapslagen den 26 oktober 1995 om studiestöd (94/95) enligt följande:

2 §

Högskolor är de högskolor som landskapsstyrelsen godkänt i enlighet med landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland (15/81), den yrkeshögskoleutbildning som avses i landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (/) samt de högskolor som nämns i lagen om utveckling av högskoleväsendet (FFS 1052/86) och därmed jämförbara utbildningsinstitutioner.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1997 och omfattar den utbildning som enligt landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (/) påbörjats före utgången av år 2001.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Mariehamn den 16 januari 1997

L a n t r å d

Roger Jansson

Föredragande ledamot

Harriet Lindeman

2.

LANDSKAPSLAG
om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 2 § 6 mom. landskapslagen den 26 oktober 1995 om studiestöd (94/95) enligt följande:

Gällande lydelse

2 §

Högskolor är de högskolor som landskapsstyrelsen godkänt i enlighet med landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland (15/81) samt de högskolor som nämns i lagen om utveckling av högskoleväsendet (FFS 1052/86) och därmed jämförbara utbildningsinstitutioner.

Föreslagen lydelse

2 §

Högskolor är de högskolor som landskapsstyrelsen godkänt i enlighet med landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland (15/81), **den yrkeshögskoleutbildning som avses i landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (/)** samt de högskolor som nämns i lagen om utveckling av högskoleväsendet (FFS 1052/86) och därmed jämförbara utbildningsinstitutioner.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1997 och omfattar den utbildning som enligt landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (/) påbörjats före utgången av år 2001.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.
